

Rakovina - zrcadlo naší doby

Annette Bopp

Co je rakovina? A co s ní mají společného? Tato otázka zaměstnává nejenom vědce, nýbrž každého, kdo onemocněl nádorem a zabývá se „léčbou jmelím“. Rakovina je velice složité onemocnění. Působí na tělesné úrovni na orgány, tkáně a buňky, na duchovní úrovni na mysl a jednání a na duševní úrovni na pocity a vnímání. Podle toho léčba jmelím působí na různých úrovních.

Navíc nabízí rakovina další otázky jako: Proč právě dnes, v našem vysoce technickém světě, kde se zdá být vše zvládnutelné a ovladatelné, přibývá stále více onemocnění rakovinou? Proč mají lidé *víc* strachu z rakoviny než z infarktu nebo mozkové mrtvice - příčin smrti číslo jedna v celém západním světě? Proč se ukazují sotva hmatatelné úspěchy, přestože miliardy eur a amerických dolarů byly a jsou investovány do výzkumu? Proč se dosud nepodařilo nad touto metlou lidstva zvítězit?

To jsou otázky, které byly dosud veřejností jenom málo diskutovány nebo především vysvětlovány z biologického hlediska. V docela novém světle se přesto objevuje tato problematika v jednom interview s dnes 73 letým internistou a bývalým lékařským vedoucím nemocnice Filderkliniek ve Stuttgartu, dr. Jürgenem Schürholzem, které vydal časopis „Medizin individuell“ v květnu 2005. Sám Schürholz léčil desítky let nemocné rakovinou jmelím a zabýval se intenzivně otázkami, které rakovina nabízela. Jeho odpovědi poukazují na bezprostřední vztah mezi rakovinou a dnešní dobou. Toto interview je zde proto uvedeno v plné šíři:

Co je rakovina za onemocnění? Dají se její projevy porovnat s událostmi naší doby?

Dr. Jürgen Schürholz (JS): Rakovina je izolačním fenoménem. Sestává z buněk, které najednou začnou žít podle vlastních pravidel, přičemž vzniká rozmáhavý a ničivý růst. Normálně se buňka dělí na základě signálu z jejího okolí. A dělí se jenom tehdy, když to má pro vyšší stupeň — orgán nebo organismus — jistý smysl.

Při rakovině se buňka osamostatní. Ona sama dává signál pro dělení. Nedbá již více na své okolí. Dělá si, co chce — podle své vůle. Už nežije pro organismus, nýbrž z organismu. Od určité velikosti nádoru nevystačují výživné látky z tkáňové tekutiny, které jej omývají. Nádor pro svůj růst potřebuje víc. Proto vysílá signály, které organismus přivedou k tomu, že nechá vklíčit do nádoru nové cévy. Tak organismus vyživuje nádor, ačkoliv ten jej nakonec zničí.

Když se podíváme na onemocnění rakovinou, uvidíme celosvětový problém. Tento izolační fenomén objevíme dnes všude. Před pár lety např. na burze: několik málo firem vyčerpalo národní hospodářství, a to jenom kvůli vlastnímu růstu. Přitom zničily majetek a mnohdy i existenci těch, kteří je „živili“! Když pohlédneme na hospodářské zprávy, tak stále čteme o firmách, které se bez ohledu na ztráty prosadí tím, že svádí konkurenční boj za

každou cenu, nestarají se již o žádné sociální souvislosti, nýbrž jenom o svůj zisk a o „shareholder value“. Jsou nám známy i další izolační fenomény. Lidé jsou stále méně ochotni připojit se ke společnostem, ať se jedná o církevní společenství nebo odbory, strany nebo spolky — nejsou již vyhledávány hlubší vzájemné vztahy. Také v osobním životě je to podobné: být singles, dvojice nebo maximálně malá rodina se stalo moderním životním stylem a velké rodiny přestaly být trendem.

Jak je vůbec možné, že jedna rakovinová buňka vznikne, uvolní se z celkových vzájemných vztahů a již se nevelení?

JS: Protože ony síly, které buňky rozdělují a v jejich biologickém chování spojují, jsou příliš slabé. Školní medicína učí, že chybnou regulaci v buňce vyvolávají genetické poruchy, karcinogenní látky anebo viry. Ale když je například u žen dán genetický předpoklad pro rakovinu prsu, onemocní z nich skutečně jenom třetina — a tři čtvrtiny kuřáků nedostanou žádnou rakovinu plic. Pro vznik rakoviny musejí tedy hrát roli ještě další faktory. V antroposofickém léčbě se proto ptáme: Jaké síly se zde ještě nacházejí, které rozdělují a spojují, diferencují a integrují? A odpověď zní: duševno diferencuje, duchovno integruje. Když jsou tyto síly po léta slabé, je pak - a to s vnějšími faktory, nebo i bez nich — živná půda pro rakovinu připravena.

Co to znamená konkrétně? Jak se projevují duševní a duchovní síly?

JS: Duševně diferencován je ten člověk, který se zajímá o mnohé ve světě, mnohé zažije a z toho převezme impulsy. Tyto zážitky musí duševně integrovat tím, že je vnitřně zpracuje, pospojuje. K tomu je nutné se pomocí svého osobního já s těmito věcmi aktivně spojit, porozumět jim, ohodnotit je a jednotlivosti přenést do smysluplných větších souvislostí. Diferencování a integrování jsou aktivity, které v našem životě musí být stále přítomny - tělesně, stejně tak jako sociálně a společensky. A když tyto aktivity během let přestaly být nebo nejsou vykonávány, pak vznikají ostrovy osamostatněných buněk a izolace.

Pro integraci na tělesné úrovni je nutné především teplo. Proč? Protože stejnoměrně proniká plynným (vzduch), tekutým (voda, krev, lymfa) a pevným (kosti, svaly a šlachy) a přivádí je všechny na jednu teplotu. Teplota tedy může spolu spojit úplně rozdílné materie, takže z toho vznikne jeden celek. Teplota drží celého člověka pohromadě! Teplé orgány jsou dobře prokrvené a mají zdravou látkovou výměnu. Když je teplota prostoupena studenými ostrovy, není postup fyziologicky homogenní. V naší době je mnoho studených ostrovů - míněno společensky i tělesně. Mnoho lidí není dnes od hlavy k patě prohřáto. Ta móda s nahými břichy — jak hezky to vypadá! — je jedním malým příkladem. A každý chce být co možná nejvíc „cool“. V mezilidském soužití ale není žádná blízkost bez tepla.

Teplo je tedy elementární nutností. Všechny signály organismu pro buňky potřebují teplo, aby byly pochopeny. Když budu po léta znovu a znovu psychicky zraňován a budu trpět, bude zde tendence i vnitřně vystydnout. Dlouhodobý nedostatek tepla může vznik rakoviny tedy celkově podpořit.

Proč připadá člověku onemocnění rakovinou vždy hned jako odsouzení k smrti, ale srdeční infarkt nikoliv?

JS: Ve světě zvířat je rak živou bytostí, která se skrývá někde na dně pod vodou. Neočekávaně napadá ze své skrýše něco jiného živého, aby to usmrtil a pojal do sebe. To znamená, že kolem rakoviny existuje strach, který může uchvátit i mě, ale já to nezpozoruji, nebo až příliš pozdě. A znenadání je tady.

Infarkt se přihodí také náhle, ale tam se rychle rozhodne, zdali jej přežiji, nebo ne. Strach z infarktu je strach o život: Já mám strach, abych nepřišel o svůj život. U rakoviny mám strach ze smrti - strach, že si smrt pro mne přijde. Mám strach, že jsem odteď napořád vystaven umírání. Tento strach se čerpá z toho, že máme v sobě něco cizího, co necítíme, co neznáme a co přináší smrt. Člověk se může tohoto strachu z rakoviny zbavit jenom pomalu — a ne hned. Když se někdo dozví, že má rakovinu, upadne napřed do paniky, neboť je ořesen a plný strachu. Avšak když se dostane z této bezprostřední fáze strachu o kousek dál a strach může být zmenšován jednotlivými otázkami, ztrácí se strach stále více.

Strach je pocit, který se vztahuje na něco neurčitého. Jde o to neuchopitelné ohraničit, aby se to stalo uchopitelné a tím se mohlo zpracovat. Tedy: z čeho máme strach? Z operace, z chemoterapie a jejích následků, z útrap? Z toho, že nebudeme správně léčeni? Ze společenské izolace, z toho, že budeme opuštěni, že partner tu nemoc nesnese? Jakmile zmenším otázkami zaměřenými na určitá témata ten hlavní strach, který kolem této nemoci bezpochyby je, mohu nad velkou částí strachu z rakoviny zvítězit. Ten strach musí být přeměněn v obavy, na kterých člověk může pracovat, aby mohly být vyřešeny.

Není rakovina dokonce spíše dlouhodobé onemocnění, se kterým člověk může zestárnout? Pak se umírá ne na rakovinu, nýbrž s rakovinou.

JS: Ano, samozřejmě! Ale jen, když nad tím tak vůbec mohu přemýšlet a když to dostanu až do svého „životního pocitu“. Ze 100 lidí na ulici jich 98 řekne, že rakovina a naléhavost umřít spolu bezprostředně souvisí. Pakliže člověk dostane diagnózu rakoviny, určitě velmi brzy zemře. A tento základní strach je společensky masivně podporován a rozšiřován. Rozhodující ale přece je, jak budu nebo zůstanu s rakovinovou zátěží zdrav. A kdo se touto otázkou zabývá, zpravidla pozná, že v každém případě mohou lidé s rakovinou žít i nadále. Tato nemoc mě ale nutí, abych si stanovil nové slabiny svého života. Když se vyrovnávám s rakovinou, tak získávám náhle smysl pro podstatné věci. Když vím, že mám před sebou jen určitý omezený čas života - my všichni víme, že musíme zemřít, ale chováme se, jako bychom měli žít věčně! - když se tedy život chýlí k pochopitelnému konci, začínám se chovat bytostně. Potom třídím svoje sociální okolí. A lidé, kteří pro mě doposud byli důležití, se možná stanou už vůbec ne tak důležitými, jsou jiní a já před ně mohu klást otázky, jež si nyní kladu. Tu se tedy něco zásadně mění: v životním a společenském zaměření. Já nesmím to zlo, ten zhoubný nádor odmítat, musím to přeměnit v něco dobrého. Takže vyvinu touhu po pravdě, po vyjasnění, po rozhodnutí, po pořádku na všech úrovních. Z chaosu spojeného s růstem nádoru roste touha po pořádku a struktuře. Mnoho nemocných rakovinou to může potvrdit. To negativní mě žádá učinit to pozitivní. Když si toho budu vědom, stanu se méně otrokem svého života. Člověk se může naučit tělesně, duševně a duchovně s rakovinou žít. I tělesně. To nám ukazují mnozí pacienti!

To staré naivní přání vše nemocné vyjmout, uvidět, že je „všechno venku“ a „všechno pryč“, neboť pak jsem tohoto problému zbaven - se nedá vždy uskutečnit. Když zůstanou zbytky, zůstává i riziko. Nabízí se tedy otázka: jak se s tím naučím žít? A jsou skutečně lidé, kteří s tímto problémem žijí lépe než zdraví lidé. Mnozí z nich říkají: „Nechtěl bych už o tu nemoc přijít.“ Neboť i přes onemocnění ohrožující jejich vlastní existenci našli cestu sami k sobě. A najednou poznávají, co všechno v nich vězí.

Ale jsou přece také nemocní, pro které tato otázka nepřipadá v úvahu, co oni?

JS: Nemůže se popírat, že rakovina má také strašnou stránku, která znamená mnoho útrap. Jsou lidé, kteří během několika málo měsíců podlehnou útrapám rakoviny a je těžké v tom poznat nějaký smysl. Ale to nesmí vést k nahlížení na toto onemocnění jenom pod tímto zorným úhlem. A strach ze smrti nesmí vést k tomu, že se nemocnému odebere jakákoliv možnost k uspořádání jeho poslední části života, jak se to u nás často děje. Jde přece o to, tuto poslední dobu uspořádat pro člověka tak smysluplně a úctyhodně, jak je jen možné, a to nevyhnutelně akceptovat. Místo toho prcháme často do léčebného běhu. Pak je například provedena ještě jedna chemoterapie, ačkoliv je zřetelné, že již mnoho neovlivní. To je nedůstojné a pro mnohé také velmi strastiplné. Bojovat bez cíle proti onemocnění nemá smysl. Ale bojovat za to dobré, za vlastní identitu, za následování smyslu vlastního života a svých cílů, to má smysl! Když za to bojuji, mám z toho také přínos, zcela jedno, jak dlouho ještě žiju.

Proč je pokrok v léčbě rakoviny tak malý?

JS: Protože není ještě zpracována podstata té nemoci, izolace, egoismus v naší době. Myslím, že nemoci, které se vyskytují takřka epidemicky, mají jistý společenský smysl - neštovice, dětská obrna, dokonce i mor. Neboť ty mění způsob chování lidí a lidé se učí něčemu, co by se bez této nouze nenaučili. Z těchto nákaz jsme si vzali jasné ponaučení. Podmínky se změnilo natolik, že se takové epidemie již vyskytnout nemohou a ani by neměly. Místo toho „potřebujeme“ zřejmé jiné: AIDS, BSE, ptačí chřipku — když jmenuji několik příkladů. A rakovina, která se dříve vyskytovala poměrně zřídka, se stala skoro lidovou nemocí.

Jaké ponaučení si tedy musíme z tohoto onemocnění rakovinou vzít?

JS: Musíme se naučit být svobodní a přitom se současně zajímat o celek, nejenom o sebe. Být svobodný - lidská svoboda jako největší bohatství je centrálním tématem naší kulturní doby. Zdůrazňování jednotlivce, individualizace je nezbytná pro vyjádření této svobody, aby se v naší době stal člověk skutečně rozhodujícím sám o sobě. Je předpokladem lidské zralosti a jako taková je naprosto pozitivní. O individualizaci bychom neměli a nesmíme pochybovat! Ale je pouze v tom případě zdravá a vyvíjí se pouze v tom případě správným směrem, když se neztrácí spojení s velkým celkem, vzájemnost ke společenským pospolitostem. Při onemocnění rakovinou se nevědomě duševně a duchovně stahují s integrujícími a diferencujícími silami z těla pryč. Úkolem by bylo, abych se vědomě věnoval světu než vlastnímu tělu a svým sobecky ovlivněným zájmům. V tomto smyslu nám rakovina ukazuje karikaturou onemocnění, na čem záleží: stát se nezávislým na tělesném a také na sobectví.

Dokud budeme věnovat největší pozornost našemu tělu a stále se na něj budeme zaměřovat, zůstáváme nesvobodní. Můžeme se dále vyvíjet, jen když se našimi cíli stanou duševní vývoj a společenská příslušnost. Ty nás také činí nezávislymi na našem momentálním tělesném stavu. V té míře, jak se nám podaří osvobodit se od vlády těla, překonáme i sobectví. Je v podstatě také úkolem kulturně proměnit prostřednictvím hlubšího duchovního života materialismus, kterému můžeme být hodně vděční, ale který náš dnešní život jednostranně určuje. Materialismus musí existovat, tak jako musí existovat tělo. Ale protože člověk je více než jen tělo, musí, aby se stal svobodným, napřed dojít k sobě samému, ke svému duchovnímu jádru. Pak může vzít také materialismu a egoismu jejich dominantní postavení. K tomuto lidskému úkolu odkazuje rakovina.